

Talous- ja muutosohjelman päivitys

Kuntayhtymän valtuusto hyväksyi 5.12.2018 talous- ja muutosohjelman, jossa esitettiin toimenpiteitä kuntayhtymän talouden tasapainottamiseksi. Valtuuston päätöksen mukaisesti ohjelma on tavoitteellinen ja sitä päivitetään. Talous- ja muutosohjelman tavoitteena on kuntayhtymän talouden tasapainoon saaminen toiminnallisilla ja rakenteellisilla muutoksilla, jotka tehostavat toimintaa ja tuovat säästöjä, mutta turvaavat riittävän palvelujen tason. Talous- ja muutosohjelma ohjaa jatkovalmistelua vastuualueilla. Jatkovalmistelun perusperiaatteen mukaisesti vastuualueet eivät voi osaoptimoida omia kustannuksiaan niin, että jokin toinen vastuualue joutuu vastaavasti kovemman kulurasituksen kohteeksi. Valmistelun tavoitteena on löytää kuntayhtymätasolla parhaat ja taloudellisimmat mahdolliset ratkaisut.

Talous- ja muutosohjelman hyväksymisen jälkeen on valmistunut kuntayhtymän vuoden 2018 tilinpäätös. Tilinpäätöksessä jäsenkuntien maksuosuudet ylittyivät 15,0 miljoonaa euroa talousarviossa suunnitellusta tasosta. Vuoden 2019 talousarviossa kuntien maksuosuuksiksi on arvioitu 309,9 miljoonaa euroa, joka on 9,8 miljoonaa euroa alhaisempi taso kuin tilinpäätöksessä 2018. Kuntien maksuosuudet ovat 85 prosenttia kuntayhtymän tulopohjasta. Näköpiirissä on raskaasti alijäämäinen tilikausi 2019. Näin ollen talous- ja muutosohjelmaa on päivitettävä ja toisaalta pyrkiä neuvottelemaan jäsenkuntien kanssa korkeammasta maksuosuuksien tasosta. Maksuosuuksien tasosta on neuvoteltu jäsenkuntien johdon kanssa, mutta lopullista kantaa kuntien johto ei ole muodostanut. Talous- ja muutosohjelman tavoitteena on, että kuntien maksurasitus ei nouse kohtuuttomaksi.

Päivitetyssä talous- ja muutosohjelmassa esitetään kuntien maksuosuuksien tasoksi 325,2 miljoonaa euroa. Summa koostuu tilinpäätöksen 2018 tasosta, jota on korotettu 1,7 prosenttia. Palkkaharmonisoinnin vuodelle 2019 kohdistuvat vaikutukset on sisällytetty vuoden 2019 laskelmaan. Palkkaharmonisoinnin toteuttamiseksi käytetään järjestelyvaraeriä. Lisäksi maksuosuuksien kasvulla rahoitetaan valmistuvien rakennushankkeiden myötä kasvavat poistot sekä kasvavat korkokulut. Näin ollen palvelujen kustannusten kasvuvara on pienempi kuin 1,7 prosenttia. Lisäksi hallinto- ja tukipalveluiden kustannustaso on pidetty vuoden 2018 tasossa.

Vuosina 2020 ja 2021 kuntien maksuosuuksien kasvuksi on laskettu 2 %. Kasvu kattaa poistojen ja korkokulujen kasvun sekä varovaisesti arvioiden palkkaharmonisoinnin vaikutukset. Asiakas- ja potilastietojärjestelmän kustannusvaikutuksia ei ole huomioitu, koska luotettavaa tietoa kustannusten arvioimiseksi ei vielä ole olemassa.

Toimintakulujen kasvu on ollut kuntayhtymän alueella noin 3,0 % vuodessa, ja vuonna 2018 kuntayhtymän toimintakulut kasvoivat yli 5 % edellisestä vuodesta. Kuntatalouden menojen kasvu jatkuu reilun kolmen prosentin vuosivauhdilla koko kehyskauden 2020–2023 Valtiovarainministeriön julkaiseman kuntatalousohjelman mukaan.

Alla olevassa taulukossa on esitetty vastuualueittain toimintamenoraamat vuosille 2019–2021 oletuksella, että jäsenkuntien kanssa voidaan sopia kustannusten kasvusta edellä kuvatusti. Vastuualueiden toimintamenojen kasvuvara on pienempi kuin kuntien maksuosuuksien kasvuehdotus, koska osa lisääntyvästä rahoituksesta kuluu kasvavien poistojen ja korkokulujen kattamiseen.

Toimintakulut				
Vastuualue	TP 2018	TA 2019	TA 2020	TA 2021
Perhe- ja sosiaalipalvelut	-28 764 350	-29 107 194	-29 535 589	-29 974 110
Mielenterveys- ja päihdepalvel	-24 963 770	-25 261 315	-25 633 107	-26 013 687
Vanhus- ja vammaispalvelut	-100 809 544	-102 011 099	-103 512 484	-105 049 352
Terveyspalvelut	-134 349 106	-135 950 422	-137 951 320	-139 999 509
Kuntoutuspalvelut	-16 123 844	-16 316 026	-16 556 162	-16 801 975
Kuntayhtymän hallinto	-65 276 926	-65 276 926	-66 237 663	-67 221 106
Yhteensä	-370 287 541	-373 922 981	-379 426 326	-385 059 738
Kasvu-%		1,0 %	1,5 %	1,5 %

Taulukko 1. Vastuualuekohtaiset toimintakuluraamit.

Vuoden 2019 osalta on suunniteltu konkreettisia toimenpiteitä taloustavoitteiden saavuttamiseksi. Vuosien 2020 ja 2021 osalta on todettu rakenteellisten muutosten valmistelun sisältö, tilanne ja tavoitteet.

Jäljempänä on esitetty karkeahkolla tasolla vastuualueiden toimenpiteitä, jotka toteuttamalla päästään vuoden 2019 ehdotettuun toimintakuluraamiin, joka on kuvattu taulukossa edellä.

Talous- ja muutosohjelman toteuttaminen edellyttää kuntayhtymältä noin 12,6 miljoonan euron tehostamistoimia ja kuluvähennyksiä vuosina 2019–2021. Lisäksi poistojen ja korkokulujen kasvu vuoteen 2018 verrattuna nostaa säästövaatimuksen noin 15 miljoonaan euroon.

Kuntayhtymän valtuuston kokoukseen kesäkuussa viedään päätettäväksi vuoden 2019 talousarvioon tehtävät muutokset.

Alla on esitetty vastuualuekohtaiset toimenpiteet karkealla tasolla.

Perhe- ja sosiaalipalvelut sopeutustoimenpiteet 280 000 euroa

- Lastensuojelun perhehoidon ja laitoshoidon ostopalvelujen väheneminen
 - lastensuojelun säästö toteutuu, jos lastensuojelun sijaishuollon asiakasmäärä on enintään 150 lasta
 - lastensuojelun sijaishuollon lapsista vähintään 70 % perhehoidossa, joka lastensuojelulain mukaisesti ensisijaisin hoitomuoto ja myös edullisin.
- Perhehoidon henkilöstömenot
 - perhepalveluissa avoinna olevan puheterapeutin tehtävä jätetään täyttämättä.
 - rekrytointien viivästyttäminen
 - Anttolan neuvolatoiminnan keskittäminen Perhetaloon kesällä 2019.
- Toimeentulotukimenojen vähennys
 - turvapaikanhakijoiden ja kiintiöpakolaisten määrä on vähentynyt vuoden 2017 tilanteeseen nähden.

Lisäksi vuoden 2020 ja 2021 tavoitteisiin pääseminen edellyttää:

- peruspalvelujen vahvistaminen: lasten mielenterveystyön vahvistaminen perustasolla: edellyttää, että lastensuojelun avo- ja sijaishuollon palvelujen kilpailutuksella (uudet sijoitukset) päästään nykyistä matalampaan -3 % kustannustasoon
- lastensuojelun sijaishuollon asiakasmäärä on enintään 150 lasta
- lastensuojelun sijaishuollon lapsista vähintään 70 % perhehoidossa
- papa-joukkoseulonnat tehdään keskitetysti Mikkeliissä, Juvalla, Mäntyharjulla ja Kangasniemellä (terveydenhoitajien työajan kohdentaminen)
- henkilöstön rekrytoinneissa onnistumista, jolloin asiakaspalvelujen ostoa voidaan vähentää (psykologi, puheterapeutti, lääkäri, lastenpsykiatri)
- ammattikorkeakoulun opiskelijoiden terveydenhuolto siirtyy YTHS:lle ja lasten syntyvyyden lasku koko alueella: mahdollistavat terveydenhoitajien määrän ja kohdentamisen tarkastelun
- eläkepoistuman hyödyntäminen.

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen sopeutustoimenpiteet 260 000 euroa

- Asumispalveluissa 4–8 asiakasta vähemmän palvelujen piirissä
 - asukkaiden siirtäminen tehostetusta asumisesta tavalliseen asumiseen.
- Vaalijalan palvelun piirissä 2–3 asiakasta vähemmän
 - 1.1.2019 alkaen mielenterveys- ja päihdepalvelut ostavat Vaalijalan kuntayhtymältä palveluita kiinteän hinnan mukaisesti
 - jatkossa asiakkaat ohjautuvat Vaalijalan mielenterveys- ja päihdepalvelujen piiriin Essoten mielenterveys- ja päihdepalvelujen vastaavan ylilääkärin kautta.

Lisäksi vuoden 2020 ja 2021 tavoitteisiin pääseminen edellyttää:

- palvelurakennemuutos ja toimintamallien kehittäminen kohti Mielentaloa
- päihdelaitoskuntoutuksen kilpailutus.

Vanhus- ja vammaispalvelujen sopeuttamistoimenpiteet 820 000 euroa

- vammaispalvelujen palvelurakenteen keventäminen
- Metsätähden toiminta nykymuotoisena raskaampana palveluna loppuu
- Pertunmaan Honkalan yksikön muutos perhehoitoyksiköksi
- kotihoidon virtuaalipalvelun avulla asiakaskäyntejä tehdään etäyhteyden avulla
- koneellinen lääkkeenjako
- rekrytointien viivästyttäminen
- ostopalvelujen tarkastelu suhteessa omaan toimintaan.

Lisäksi vuoden 2020 ja 2021 tavoitteisiin pääseminen edellyttää:

- palvelurakenteen keventäminen vanhus- ja vammaispalveluissa, satsaus ennakoivaan toimintaan, omais- ja perhehoitoon sekä tavalliseen palveluasumiseen
- vammaispalvelussa laitoshoido puretaan vuoteen 2021 mennessä (nyt noin 13 asiakasta), kuntoutusjaksot ja jaksohoidot pyritään siirtämään osittain omaksi toiminnaksi sekä vammaispalveluihin perhe-toimintaan uusia palveluntuottajia
- lisätään digitaalisia ja liikkuvia palveluita.

Terveyspalvelujen sopeuttamistoimenpiteet 1,0 miljoonaa euroa

Päivystys

- vähennetään ostopalveluja
- päivystyksen toimintamallin muutos
- ensihoidon ostopalvelut
- lukuisia pienempiä sopeutuskohhteita.

Vastaanottoalue

- lääkevaraston optimointi
- lääkekilpailutukset
- silmätautien yksikön kilpailutus
- toimintatapamuutoksia mm. ilmaisjakeluissa
- lukuisia pienempiä sopeutuskohhteita.

Sairaalapalvelut

- kalliiden lääkkeiden kontrolli
- ostopalveluiden vähentäminen oman henkilöstön vakiintuessa
- lukuisia pienempiä sopeutuskohhteita.

Lisäksi vuoden 2020 ja 2021 tavoitteisiin pääsemisen edellytykset:

1. aktiivinen talouden hallinta
 - henkilöstö ja sijaiset
 - ostopalvelut
 - palveluverkko ja toimitilat
 - lääkkeet, aineet ja tarvikkeet
2. väestön terveyden edistäminen
 - ennaltaehkäisevän terveydenhuollon merkityksen korostaminen
 - segmentaatio
 - tietojärjestelmien (mm. Prodacapo) tuomat hyödyt
3. uusien hoitotapojen kehittäminen ja käyttöönotto
 - perusterveydenhuollon ja palveluiden vahvistaminen
4. hoitoketjujen ja palvelukokonaisuuksien kehittäminen
 - uudet tilat (kuuma sairaala, perhetalo)
 - potilasturvallisuuden parantaminen
5. erikoissairaanhoidon tuottamisen yhteistyömallit
 - KSSH/Erva yhteistyömallit
 - laboratorio/muut tukipalveluiden yhteistyömalli.

Kuntoutuspalvelujen sopeuttamistoimenpiteet 150 000 euroa

- osastopaikkojen vähennykset Juva, Kangasniemi, Mikkeli

Lisäksi vuoden 2020 ja 2021 tavoitteisiin pääsemisen edellytykset:

- palvelurakenteen keventäminen
- toiminnan tilojen tiivistäminen

- ostopalvelujen kustannusnousun rajoittamista, mikä tarkoittaa mm. palvelusetelikäytännön tarkastelua

Hallinto- ja tukipalveluiden sopeuttamistoimenpiteet 2,65 miljoonaa euroa

- keskitetyt sijaishpalvelut (1,6 miljoonaa euroa)
- hallintopalvelut ja talouspalvelut henkilöstömenot
- kunnilta vuokrattujen tilojen vähentäminen
- tilojen vähentyessä tietoliikennemenojen, puhtaanapitomenojen sekä ravintohuoltomenojen vähentäminen
- ammattikirjasto
- asiantuntijapalvelut
- yhtiöittämisten valmistelu.

Lisäksi vuoden 2020 ja 2021 tavoitteisiin pääseminen edellyttää:

- henkilökohtaisten avustajien palkanmaksun siirtäminen ulkoistetulta toimijalta omaksi toiminnaksi
- sote-kuljetukset, siirto Sansia Oy:lle
- sanelunpurun tehostaminen puheentunnistuksen käyttöön otolla osastonsihteeripalveluissa
- mahdolliset palvelujen yhtiöittämiset.

Yhteenveto

Yhteensä vuodelle 2019 on laadittu vaikutuksiltaan 5,4 miljoonan euron edestä toimenpiteitä, joiden toteutumisen mittari on taulukon 1 toimintakuluraamin toteutuminen vuonna 2019. Yhtymätason taloudellisen tuloksen kannalta on tärkeää, että muut tulot kuin kuntien maksuosuudet toteutuvat vähintään talousarvion tasoisina ja poistoihin sekä rahoitusmenoihin varatut määrärahat riittävät.

Talous- ja muutosohjelmaa seurataan ja päivitetään vuoden 2019 aikana. Vuosien 2020 ja 2021 toimenpiteet tarkentuvat vuoden 2020 talousarvion laadintaprosessin yhteydessä.